

УДК 351:347.57

DOI <https://doi.org/10.32782/pdu.2023.3.28>

О. С. Яра

доктор юридичних наук, професор, декан юридичного факультету,
професор кафедри адміністративного та фінансового права
Національного університету біоресурсів і природокористування України
ORCID ID: 0000-0002-7245-9158

Є. В. Сердюк

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри галузевого права та загальноправових дисциплін
Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»
ORCID ID: 0000-0002-5467-7207

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ВІДНОСИНИ У СФЕРІ ТЕЛЕБАЧЕННЯ В УКРАЇНІ

У статті сформовано поняття та розкриті основні риси адміністративно-правових відносин у сфері телебачення. Доведено що це соціальні відносини між телекомпаніями та адміністративними органами, врегульовані нормами адміністративного, які виникають з метою задоволення публічного інтересу. А саме, забезпечення національної безпеки України, збереження позитивних українських культурних традицій, які відповідають європейським цінностям, забезпечення дотримання вимог суспільної моралі. З'ясовано що вони є різновидом суспільних відносин у сфері телебачення це соціальні гуманітарні стосунки, як взаємини між телекомпаніями, споживачами телевізійного контенту (глядачами) та наглядовими адміністративними органами, які виникають з метою задоволення як приватного (надання розважального контенту) так і публічного інтересу. Вони об'єктивно врегульовується нормами адміністративного права. Коли між двома приватними особами (телекомпаніями та глядачами) утворюється адміністративний орган, який наділений законодавством владними повноваженнями. Таким адміністративний органи в Україні є Державний комітет телебачення і радіомовлення України, який має вагомий повноваження щодо адміністративно-правового регулювання телебачення в Україні. В такому випадку, адміністративно-правові відносини виникають не між адміністративними органами та громадянами глядачами, а Державним комітетом телебачення і радіомовлення України та телерадіокомпаніями. Юридичний склад адміністративно-правових відносини в аналізованій сфері є класичним та складається з об'єкту, суб'єктів, змісту та юридичних фактів. Об'єктом публічного адміністрування телебачення в Україні є, саме телебачення як провідна складова медіа простору, а також адміністративна діяльність спеціальних адміністративних органів спрямована на забезпечення реалізації права на свободу вираження поглядів, права на отримання різнобічної, достовірної та оперативної інформації, на забезпечення плюралізму думок і вільного поширення інформації, на захист національних інтересів України та прав користувачів медіа-сервісів телебачення, регулювання діяльності у сфері медіа телебачення відповідно до принципів прозорості, справедливості та неупередженості, стимулювання конкурентного середовища, рівноправності і незалежності медіа. Змістом адміністративно-правах відносин у сфері публічного адміністрування телебачення є сукупність суб'єктивних прав та адміністративних обов'язків зазначених вище суб'єктів, часто у формі компетенцій визначених діючим законодавством та статутами телекомпаній, якщо вони є складовим відповідних адміністративних повноважень.

Ключові слова: воєнна безпека, журналіст, зміст, медіа, мораль, національна безпека, публічне адміністрування, об'єкт, свобода слова, суб'єкт, юридичний факт, телебачення.

Вступ. Телебачення в Україні це практично головний за значенням потужний засіб комунікації для громадян. Як засіб впливу на людей воно також є провідним способом як міждержавного так і внутрішньої маніпуляції пропагандою. Так як телебачення без перебільшення, є одним із найефективніших джерел комунікації, що створює унікальну діалогічну взаємодію між активним комунікатором (телекомпаніями) та пасивними споживачами (глядачами). Враховуючи певні відмінності між впливом інформації та впливом віртуального діалогу, телекомунікація – це зв'язок людини з інформаційним середовищем, особливості формування діалогічного комунікативного простору, а в рамках інформаційного простору України.

Отже, такий надзвичайно важливий напрям суспільного гуманітарного життя як телебачення не може залишатися поза межами адміністративно- правового регулювання. Тим самим правових відносин у сфері телебачення, що врегульовані нормами адміністративного права.

В умовах повномасштабного російського терористична вторгнення питання протидії ідеології руського миру постала з новою актуальністю. Одночасно, це не повинно призводити до порушення прав тележурналістів на свободу слова, якщо питання не стосується державної чи військової таємниці. Іншими словами між телекомпаніями та публічною владою має існувати певний баланс, який встановлюється саме нормами адміністративного права.

Отже питання адміністративно-правових відносин у сфері телебачення в Україні є актуальним сучасному етапі розвитку української держави та суспільства.

Огляд останніх досліджень: До проблеми адміністративно-правових відносин у сфері телебачення Україні звертали свою увагу вітчизняні вчені В. Авер'янов, А. Берлач., А. Білякова, О. Буханевич, В. Галунько, П. Діхтієвський, О. Кузьменко, С. Стеценко, та ін. Однак, адміністративно-правові відносин у сфері телебачення в Україні залишається мало дослідженими в українській юридична літературі.

Мета статті полягає, щоб на основі енциклопедичних знань, теорії права, теорії адміністративного права, діючого

законодавства сформувати поняття та розкрити провідні риси ознаки адміністративно-правові відносини у сфері телебачення в Україні.

Виклад основних положень. У відповідності до словника української мови «відносини» – це стосунки, зв'язки, взаємини між ким-небудь [1]. Так, як у суспільстві існує багато різних відносин між людьми: економічні, політичні, моральні, культурні та ін. Всі ці види відносин, які існують між окремими індивідами або їх об'єднаннями, є суспільними відносинами, в них відбувається реальна взаємодія людей. Соціальні відносини характеризуються тим, що сторони, вступаючи в них, переслідують певні цілі, наділені волею і свідомістю. Ці відносини завжди виявляються зовні у формі дій, вчинків. Свої дії суб'єкти співвідносять або підпорядковують діючим в суспільстві нормам – економічним, політичним, моральним, правовим тощо. Тим самим, на думку К. Волинки в загальному розумінні правові відносини це суспільні відносини, врегульовані правом. Вони є наслідком дії права. Але правові відносини з'являються не лише тому, що діють правові норми, а тому, що певні суспільні відносини об'єктивно потребують [2].

В теорії адміністративного права окреслюють, що відносини, які складають предмет адміністративного права окреслюються: суспільними відносинами, що виникають у зв'язку із забезпеченням суб'єктами публічної адміністрації прав і свобод та законних інтересів приватних осіб у процесі надання адміністративних послуг; адміністративною діяльністю суб'єктів публічної адміністрації щодо здійснення публічної управлінської (виконавчо-розпорядчої) діяльності: у процесі виконавчої діяльності суб'єкти публічної адміністрації забезпечують публічне виконання законів на території всієї держави. Розпорядча діяльність полягає в ухваленні суб'єктами публічної адміністрації підзаконних нормативно-правових адміністративних актів на основі та з виконання законів [3].

Звертаючись до юридичного складу адміністративне про них відносин необхідно відзначити що він у сфері публічно адміністрування телебачення є класичний

та складається з об'єктів адміністративне право відносин, суб'єктів, їх змісту та юридичних фактів [4].

З урахуванням закону України «Про медіа» можна зробити узагальнення що об'єктом публічного адміністрування телебачення в Україні є, саме телебачення як провідна складова медіа простору, а також адміністративна діяльність спеціальних адміністративних органів спрямовано на забезпечення реалізації права на свободу вираження поглядів, права на отримання різнобічної, достовірної та оперативної інформації, на забезпечення плюралізму думок і вільного поширення інформації, на захист національних інтересів України та прав користувачів медіа-сервісів телебачення, регулювання діяльності у сфері медіа телебачення відповідно до принципів прозорості, справедливості та неупередженості, стимулювання конкурентного середовища, рівноправності і незалежності медіа [5].

Суб'єктами таких адміністративно-правових відносин є адміністративні органи, в першу чергу, Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення, телевізійні компанії та журналісти таких компаній. Змістом адміністративно-правових відносин у сфері публічного адміністрування телебачення є сукупність суб'єктивних прав та адміністративних обов'язків зазначених вище суб'єктів, іншими словами компетенції, які є складовим відповідних адміністративних повноважень [6]. Так, Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення, готує пропозиції щодо вдосконалення системи державного управління у сфері телебачення і радіомовлення, інформаційній, видавничій сфері та поліграфії; сприяє розвитку вітчизняного телебачення; забезпечує дотримання державної мовної політики у сфері телебачення; сприяє діяльності Суспільного телебачення і радіомовлення, впровадженню ефірного наземного цифрового телерадіомовлення; забезпечує єдність вимірювань, здійснення метрологічного контролю та нагляду у сфері державного телебачення; бере участь у розробленні державних стандартів для потреб цифрового телерадіомовлення [7].

Серед телекомпаній слід відзначити повноваження суспільних телекомпаній, статuti яких безпосередньо затверджує Кабінет Міністрів України. Так як адміністративні повноваження в них проявляється найбільш ревно. Наприклад, у статуті Національної суспільної телерадіокомпанії

визначено. Згідно з яким вона має право від свого імені вчиняти правочини, набувати майнові та немайнові права, виконувати обов'язки, виступати позивачем та відповідачем у суді. Також вона набуває та здійснює права і обов'язки через свої органи, які діють відповідно до законодавства та внутрішніх документів. Має право утворювати на території України та за її межами філії, в установленому законодавством порядку може виступати засновником, співзасновником, учасником інших юридичних осіб, членом громадських і міжнародних організацій, сплачувати членські внески за участь у таких організаціях. Залучати до роботи українських та іноземних спеціалістів, відряджати за кордон працівників та приймати іноземних фахівців для вирішення питань, пов'язаних із діяльністю телерадіокомпанії [8].

Юридичний факт це передбачена гіпотезою норми права конкретна обставина, з настанням якої виникають, змінюються або припиняються правових відносин [9]. Наприклад, на засіданні 31 серпня 2023 р. Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення анулювала ліцензію на мовлення і скасувала п'ять реєстрацій, зокрема було анульовано ліцензію на мовлення ТОВ «Центральноукраїнське бюро новин» (логотип «Вітер»), м. Кропивницький Кіровоградської області – НР № 01452-м від 25.10.2018 (аудіовізуальне лінійне мовлення, місцеве, ефірна багатоканальна електронна комунікаційна мережа МХ-5 (1 канал у м. Кропивницькому, 1 канал у м. Олександрії) [10].

Отже, все вище викладене дає можливість формувати певні узагальнення щодо адміністративно-правових відносин у сфері телебачення в Україні:

– суспільні відносини у сфері телебачення це соціальні гуманітарні стосунки, зв'язки, взаємини між телекомпаніями, споживачами телевізійного контенту (глядачами) та наглядовими адміністративними органами, які виникають з метою задоволення як приватного (надання розважального контенту) так і публічного інтересу;

– до публічного інтересу у сфері телебачення відноситься забезпечення національної безпеки України, в першу чергу воєнної безпеки, дотримання воєнної та державної таємниці, збереження позитивних українських культурних традицій, які відповідають європейським цінностям, забезпечення дотримання вимог суспільної моралі;

– в тих випадках коли між телекомпаніями та глядачами виникає публічний інтерес, в цьому випадку такі відносини об'єктивно врегульовується нормами адміністративного права, тоді між двома приватними особами (телекомпаніями та глядачами) утверджується адміністративний орган, який наділений законодавством владними повноваженнями;

– таким адміністративний органи в Україні є Державний комітет телебачення і радіомовлення України, який має вагомий повноваження щодо адміністративно-правового регулювання телебачення в Україні;

– в цьому випадку, адміністративно-правові відносини виникають не між адміністративними органами та громадянами глядачами, а Державним комітетом телебачення і радіомовлення України та телерадіокомпаніями;

– юридичний склад адміністративно-правових відносини в аналізованій сфері є класичним та складається з об'єкту, суб'єктів, змісту та юридичних фактів;

– об'єктом публічного адміністрування телебачення в Україні є, саме телебачення як провідна складова медіа простору, а також адміністративна діяльність спеціальних адміністративних органів спрямована на забезпечення реалізації права на свободу вираження поглядів, права на отримання різнобічної, достовірної та оперативної інформації, на забезпечення плюралізму думок і вільного поширення інформації, на захист національних інтересів України та прав користувачів медіа-сервісів телебачення, регулювання діяльності у сфері медіа телебачення відповідно до принципів прозорості, справедливості та неупередженості, стимулювання конкурентного середовища, рівноправності і незалежності медіа;

– суб'єктами таких адміністративно-правових відносин є адміністративні органи, в першу чергу, Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення та телевізійні компанії;

– змістом адміністративно-правах відносин у сфері публічного адміністрування телебачення є сукупність суб'єктивних прав та адміністративних обов'язків зазначених вище суб'єктів, часто у формі компетенцій визначених діючим законодавством та статутами телекомпаній, якщо вони є складовим відповідних адміністративних повноважень.

Отже, адміністративно-правові відносини у сфері телебачення це соціальні

відносини між телекомпаніями та адміністративними органами, врегульовані нормами адміністративного права, які виникають з метою задоволення публічного інтересу. А саме, забезпечення національної безпеки України, збереження позитивних українських культурних традицій, які відповідають європейським цінностям, забезпечення дотримання вимог суспільної моралі.

Список використаної літератури:

1. Відносини. Словник української мови: в 11 томах. Том 1, 1970. С. 612. <http://sum.in.ua/s/vidnosyn>
2. Волинка К. Г. Теорія держави і права: навч. посіб. Київ: МАУП, 2003. 240 с. https://maup.com.ua/assets/files/lib/book/pr3_10.pdf
3. Адміністративне право України. Повний курс : підручник / Галунько В., Діхтієвський П., Кузьменко О., Стеценко С. та ін. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2018. 446 с. https://www.researchgate.net/profile/Olena-Gulac/publication/348633981_Administrativne_pravo_Ukraini_Povnij_kurs_V_Galunko_P_Dihtievskij_O_Kuzmenko_O_Gulak_ta_in_za_red_V_Galunka_O_Pravotorovoi_Vid_3-e-Herson_OLDI-PLUS_2020_584_s/links/60087d81a6fdccdc86ba3c9/Administrativne-pravo-Ukraini-Povnij-kurs-V-Galunko-P-Dihtievskij-O-Kuzmenko-O-Gulak-ta-in-za-red-V-Galunka-O-Pravotorovoi-Vid-3-e-Herson-OLDI-PLUS-2020-584-s.pdf
4. Галунько В., Стеценко С., Берлач А., Буханевич О., Ситников О. та ін. Адміністративне право та адміністративний процес України в умовах воєнного стану: колективна монографія / за заг. ред. В. Фелика, В. Курила. Київ: «Видавництво Людмила», 2023. 704 с.
5. Про медіа. Закон України від 13 грудня 2022 р. № 2849-IX. Верховна рада України. 2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2849-20#Text>
6. Галунько В., Стеценко С., Берлач А., Буханевич О., Ситников О. та ін. Адміністративне право та адміністративний процес України в умовах воєнного стану: колективна монографія / за заг. ред. В. Фелика, В. Курила. Київ: «Видавництво Людмила», 2023. 704 с.
7. Положення про Державний комітет телебачення і радіомовлення України. Затвер-

- джено постановою Кабінету Міністрів України від 13 серпня 2014 р. № 341. Державний комітет телебачення і радіомовлення України. 2013. URL: <https://comin.gov.ua/pro-nas/polozhennya-pro-derzhkomteleradio/polozhennia-pro-derzhavnyi-komitet-telebachennia-i-radiomovlennia-ukrainy>
8. Статут публічного акціонерного товариства "Національна суспільна телерадіокомпанія України" Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2016 р. № 1039. Головна Рада України. 2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1039-2016-п#Text>
9. Юридичний факт. Велика українська енциклопедія. 2023. https://vue.gov.ua/%D0%AE%D1%80%D0%B8%D0%B4%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9_%D1%84%D0%B0%D0%BA%D1%82
10. Інформація про анулювання ліцензії та скасування реєстрацій. Рішення Національної ради України з питань телебачення та радіомовлення від 31 серпня 2023 р. Національна ради України з питань телебачення та радіомовлення. 2023. URL: <https://webportal.nrada.gov.ua/informatsiya-pro-anulyuvannya-litsenziyi-ta-skasuvannya-reyestratsij-2/>
-

Yara O., Serdiuk Ye. Administrative and legal relations in the field of television in Ukraine

The article defines the concept and reveals the main features of administrative and legal relations in the field of television. It has been proven that these are social relations between television companies and administrative bodies, regulated by administrative norms, which arise to satisfy the public interest. Namely, ensuring the national security of Ukraine, preserving positive Ukrainian cultural traditions that correspond to European values, ensuring compliance with the requirements of public morality. It was found that they are a type of social relations in the field of television, these are social humanitarian relations, such as relations between television companies, consumers of television content (viewers) and supervisory administrative bodies, which arise for the purpose of satisfying both private (providing entertainment content) and public interest. They are objectively regulated by the norms of administrative law. When an administrative body is established between two private individuals (television companies and viewers), which is empowered by legislation. Such an administrative body in Ukraine is the State Committee for Television and Radio Broadcasting of Ukraine, which has significant powers regarding the administrative and legal regulation of television in Ukraine. In such a case, administrative and legal relations arise not between administrative bodies and citizen viewers, but between the State Committee for Television and Radio Broadcasting of Ukraine and television and radio companies. The legal composition of administrative-legal relations in the analyzed area is classic and consists of the object, subjects, content, and legal facts. The object of public administration of television in Ukraine is television itself as a leading component of the media space, as well as the administrative activity of special administrative bodies aimed at ensuring the realization of the right to freedom of expression, the right to receive versatile, reliable and operational information, to ensure pluralism of opinions and free dissemination of information, to protect the national interests of Ukraine and the rights of users of television media services, regulation of activities in the field of television media in accordance with the principles of transparency, fairness and impartiality, stimulation of a competitive environment, equality and independence of the media. The content of administrative rights in relations in the field of public television administration is a set of subjective rights and administrative duties of the above-mentioned subjects, often in the form of competences defined by current legislation and the statutes of television companies, if they are a component of the relevant administrative powers.

Key words: content, freedom of speech, journalist, legal fact, media, military security, morality, National security, object, subject, TV.